

N:o 76.

Ank. till Riksd. kansli den 28 april 1899, kl. 2 e. m.

Utlåtande i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående ett till allmänna läroverket i Kalmar beviljad lån.

(R. A.)

Uti en den 3 sistlidne februari till Riksdagen aflåten, till statsutskottet remitterad proposition (n:o 36) har Kongl. Maj:t, i anledning af en utaf domkapitlet i Kalmar gjord framställning angående konvertering af ett utaf Rikets Ständer vid riksdagen åren 1862—1863 till allmänna läroverket i Kalmar för uppförande af ny byggnad m. m. lemnadt lån å ursprungligt belopp af 40,000 kronor, föreslagit Riksdagen att medgifva, att domkapitlet berättigas att, efter inbetalning af det belopp, hvarmed det nuvarande statslånet vid betalningstiden öfverskjuter 22,000 kronor, i sammanhang dermed utbyta den för detta lån aflemnade förbindelse mot ny skuldsedel å 22,000 kronor, deruti domkapitlet utfäster sig att årligen, intill dess lånet blifvit slutbetaldt, till riksgäldskontoret eller order å sistnämnda summa erlægga 4½ procent med 990 kronor, hvaraf först skall godtgöras ränta efter 4 procent å oguldet kapitalbelopp och återstoden utgöra afbetalning derå.

Till det vid propositionen fogade utdraget af statsrådsprotokollet öfver ecklesiastikärenden för ofvan nämnda dag har föredragande departementschefen anført:

Vid 1862—1863 års riksdag beviljade Rikets Ständer högre allmänna läroverket i Kalmar ett låneunderstöd af 40,000 riksdaler riksmünt såsom bidrag till uppförande af ny byggnad för inrymmande af gymnastiklokal, bibliotek, kemiskt laboratorium, ritsal, sångrum, vaktmästarebostad med mera mot de betalningsvilkor, som intagits i en af domkapitlet i Kalmar den 24 januari 1866 å lånet utfärdad förbindelse. Enligt densamma skulle domkapitlet, sedan lånet fått utan ränta innehafvas under en tid af fem år, räknade från detsammans utbetalningsdag, före slutet af hvarje år, intill dess lånet blifvit till fullo godtgjort, betala till riksgäldskontoret eller order fem procent å lånets hela belopp med 2,000 riksdaler, af hvilka fem procent ränta för det obetalda lånekapitalet komme att beräknas efter fyra procent årligen samt det öfverskjutande beloppet att såsom afbetalning å lånesumman afgå; hvarjemte domkapitlet förbundit sig att, utan undantag, bestrida eller godtgöra alla kostnader, som genom lånet komme att riksgäldskontoret förorsakas.

Hos Kongl. Maj:t hade nu domkapitlet, uti en den 9 februari 1898 dagtecknad skrifvelse, med förmälan, att, sedan förenämnda låneunderstöd den 16 april 1866 utqvitterats å landskontoret i Kalmar och derefter räntefritt innehafts under fem år, domkapitlet från och med 1872 årligen inbetalt ränta och amortering, utgörande tillsammans ett belopp af 2,000 kronor, hemställt, att läroverkets återstående skuld måtte få inbetalas och ett nytt lån å 22,000 kronor samtidigt beviljas, att på närmare angifvet sätt förräntas och amorteras.

Till stöd för berörda ansökan hade domkapitlet andragit hufvudsakligen följande.

Så väl den årliga utgiften för byggnadslånets förräntande och amortering som kostnaden för vård och underhåll ej mindre af den nyss omförmälda nybyggnaden, än äfven och företrädesvis af den gamla läroverksbyggnaden, begge större trevånings stenhus, hade, jemte kostnaden för en under år 1877 uppförd mindre uthusbyggnad m. m., uppgående till ett belopp af 6,978 kronor 34 öre, enligt bestämmelsen i § 125 af gällande läroverksstadga, under de gångna åren bestridts af stiftets byggnadskassa och läroverkets byggnadsfond. Stiftets byggnadskassa, som vid början af år 1872 icke egde någon behållning, hade varit i åtnjutande af de inkomster, som i § 135 mom. 1 af gällande läroverksstadga omförmäldes; och hade dessa inkomster under åren 1872—1897 årligen i medeltal uppgått, ören oberäknade, till

1) kollektmedel	kr.	26: —
2) ett års behållen inkomst efter ecklesiastik tjänsteman etc. »		944: —
3) tillfälliga inkomster jemte räntemedel	»	23: —
	Summa kronor	993: —

Efter att i afseende på de i andra rummet nyss omförmälda inkomsterna, de s. k. kadukmedlen, hafva upplyst, att, såsom med säkerhet kunde förutses, inga sådana medel vore att förvänta till något afsevärdt belopp under nästföljande 10 à 20 år, har domkapitlet vidare anført, att till läroverkets byggnadsfond, som vid början af år 1872 egde en behållning af 18,149 kronor 59 öre, hade ingått den afgift, som omförmäldes i § 137 mom. 2 af läroverksstadgan eller terminsafgifter af icke medelösa lärjungar, hvilken inkomst jemte inkomsten af räntemedel under åren 1872—1897 i medeltal uppgått till ett årligt belopp af 2,411 kronor. Fördelades det vid början af år 1872 i fonden befintliga kapitalet, efter afdrag af kostnaden för den förut omnämnda mindre nybyggnaden, på de gångna 26 åren, befunnes det, att, sedan annuiteten till riksgäldskontoret erlagts, årligen i medeltal erfordrats omkring 1,833 kronor för bestridande af kostnaden för underhållet och vården af läroverksbyggnaderna jemte brandförsäkringsafgifter och öfriga onera.

Då, på sätt af räkenskaperna för stiftets byggnadskassa och läroverkets byggnadsfond framginge, så väl kassan som fonden utvisade en ringa behållning, uppgående till ett sammanlagdt belopp af ej fullt 700 kronor; då till byggnadskassan enligt beräkning endast obetydliga inkomster under den närmaste framtiden komme att inflyta; och då slutligen byggnadsfonden endast hade att påräkna inkomsten af lärjungarnes terminliga afgifter, uppgående till ett belopp af omkring 2,000 kronor årligen, funne domkapitlet uppenbart, att läroverket med nu tillgängliga medel ej kunde fortfarande fullgöra sina förbindelser till riksgäldskontoret och på samma gång bestrida utgifterna för läroverkshusens underhåll. Härtill skulle erfordras, att inkomsterna ökades och utgifterna minskades med omkring 1,000 kronor, och hvad den närmaste tiden anginge, skulle icke ens en sådan förändring i inkomster eller utgifter vara för ändamålets vinnande tillräcklig. Det förhölle sig nemligen så, att åtskilliga kostsamma reparationer, som för möjligheten att fullgöra åtagna förbindelser måst lemnas å sido, numera icke kunde tåla något längre uppskof. Det vore sålunda nödigt att förse de sex lärosalarne två trappor upp i gamla läroverkshuset med nya eller genom omläggning väsentligen förbättrade golf, hvar-

jemte nytt golf behöfdes i bönsalen en trappa upp, hvilket jemväl vore förhållandet med golfvet i gymnastiksalen, som, inlagdt 1866, numera vore alldeles förslitet. Då för utförandet af dessa förbättringar ingen utsigt till nödiga medels erhållande från annat håll förefunnes, hade domkapitlet icke kunnat uttänka något annat sätt att fullgöra hvad sålunda kräfdes, än att läroverkets ställning till riksgäldskontoret blefve genom lånets konvertering eller på annat sätt så förändrad, att annuiteten icke komme att uppgå till högre belopp än omkring 900 kronor.

På grund af hvad sålunda anförts och med framhållande af att detta förslags genomförande ej skulle för statsverket komma att vålla någon afsevärd förlust, hade domkapitlet hemställt, att Kongl. Maj:t täcktes till Riksdagen aflåta proposition derom, att Kalmar läroverks återstående skuld till riksgäldskontoret, hvilken skuld i april 1897 uppgick till 22,206 kronor 5 öre, måtte få inbetalas och ett nytt lån å 22,000 kronor samtidigt beviljas att på vanligt sätt förräntas och amorteras, dock, enär räntefoten nu vore lägre, än då det gamla lånet beviljades, på något billigare vilkor, än hittills skett. Domkapitlet hade härvid ifrågasatt, att det nya lånets annuitet måtte bestämmas till fyra procent, nemligen tre procent såsom ränta och en procent såsom amortering, samt, med anledning af närmast förestående dryga utgifter för läroverket, att förräntning och amortering först tre år efter lånets beviljande skulle begynnas.

Vid sin berörda hemställan hade domkapitlet fogat utdrag af räkenskaperna för stiftets byggnadskassa och läroverkets byggnadsfond för år 1897, hvaraf framginge, att byggnadskassans behållning i utlånta medel och kontant, som den 31 december 1896 uppgick till 1,262 kronor 63 öre, den 31 december 1897 nedgått till 137 kronor 45 öre, samt att byggnadsfondens behållning, som den 31 december 1896 utgjorde 874 kronor 51 öre, den 31 december 1897 minskats till 546 kronor 65 öre.

Till följd af erhållen anmodan hade fullmäktige i riksgäldskontoret till Kongl. Maj:t inkommit med utlåtande af den 3 mars 1898 och deruti, med förmålan att de i den af domkapitlet den 24 januari 1866 å ifrågavarande lån utfärdade skuldförbindelsen föreskrifna betalningsvilkoren dittills blifvit behörigen fullgjorda, anmält, att domkapitlets kapitalskuld till följd häraf efter inbetalning af den senast förfallna annuiteten nedgått till det i ansökningen uppgifna beloppet 22,206 kronor 5 öre.

Af den redogörelse, domkapitlet lemnat rörande de kassor, nemligen Kalmar stifts byggnadskassa och läroverkets byggnadsfond, från hvilka ränta och afbetalning å ifrågavarande statslån borde utgöras, funne full-

mägtige framgå, att domkapitlet hade svårighet att, utan eftersättande af nödiga reparationsarbeten å läroverkshusen, fortfarande erlægga den föreskrifna annuiteten å statslånet. Det förslag om lånets konvertering, som domkapitlet framställt, innefattade, att det nya statslån, som till återgåldande af kapitalåterstoden af det nuvarande skulle upptagas, finge innehafvas utan ränta i tre år och derefter förräntas efter 3 procent för år.

Genom den räntefrihet, som för det nuvarande statslånet åtnjutits under de fem första åren; utgjorde, enligt beräkningar, som fullmäktige låtit verkställa, den effektiva räntan å detta lån endast 3,05 procent, och detta under förutsättning, att lånet med fullföljande af amorteringsplanen slutbetalades med den stadgade årsräntan af 4 procent, och komme, derest domkapitlets framställning vunne bifall, den effektiva räntan å det ursprungliga låneunderstödet gifvetvis att väsentligt understiga nyssangifna siffrå. Med afseende härå hade fullmäktige ansett sig icke kunna tillstyrka den ifrågasatta nedsättningen af räntan eller en i samma riktning verkande räntefrihet under vissa år.

Men äfven utan dylik sänkning af räntefoten och således utan förlust för staten skulle en konvertering af det återstående lånebeloppet bereda domkapitlet afsevärd lättnad vid skuldens gäldande, helst om amorteringen å det nyupptagna lånet finge beräknas till en lägre procent än den, som blifvit för den ursprungliga försträckningen bestämd. De svårigheter, som, enligt hvad domkapitlets framställning gäfvade vid handen, kunde för domkapitlet möta att fortfarande fullgöra de för ifrågavarande låneunderstöd från början stadgade betalningsvilkor, syntes fullmäktige innefatta giltig anledning att i nyssnämnda afseenden tillmötesgå den gjorda framställningen.

På grund af det sålunda anförda hade fullmäktige förordat bifall till domkapitlets framställning på det sätt, att domkapitlet berättigades att, efter inbetalning under år 1898 af det belopp, hvarmed det nuvarande statslånet vid betalningstiden öfversköte 22,000 kronor, i sammanhang dermed utbyta den för detta lån aflemnade förbindelse mot ny skuldsedel å 22,000 kronor, deruti domkapitlet skulle utfästa sig att årligen, intill dess lånet blefve slutbetaldt, till riksgäldskontoret eller order å sistnämnda summa erlægga $4\frac{1}{2}$ procent med 990 kronor, hvaraf först skulle godtgöras ränta efter 4 procent å oguldet kapitalbelopp och återstoden utgöra afbetalning derå.

Domkapitlet, som i anledning af fullmäktiges utlåtande lemnats tillfälle att deröfver yttra sig, hade sedermera uti skrifvelse af den 30 mars

1898 ytterligare anført, att domkapitlet, ehuru det med tacksamhet erkände det uti fullmäktiges förslag visade tillmötesgående, likväl måste på samma gång förklara, att det icke såge sig i stånd att utan stora svårigheter och måhända tidtals påtvungna afbrott ens fullgöra den af fullmäktige föreslagna annuiteten af 990 kronor. Under de 26 år, som årliga inbetalningar för ifrågavarande lån utgått, hade amorterats ett belopp af nära 18,000 kronor. Detta hade endast kunnat ske derigenom, att dels vid amorteringstidens början i läroverkets byggnadsfond funnits samlad en summa, uppgående till omkring 18,000 kronor, dels under tiden, sedan lånet beviljades, stiftets byggnadskassa fått uppbära ett års inkomst af 12 presterliga lägenheter, vid hvilka afgangna innehafvare icke efterlemnade nådårsberättigade sterbhusdelegare, samt dels slutligen vid amorteringens början det hus, till hvars uppförande lånet beviljats, varit nytt och det äldre läroverkshuset försatt i synnerligen godt stånd, till följd hvaraf inga dyrbarare reparationer på läroverkshuset under ett par årtionden erfordrats.

Nu stälde sig förhållandena deremot helt annorlunda. Någon utsigt att erhålla s. k. kadukmedel funnes för närvarande icke, åtminstone hvad närmaste årtionden anginge. Längre hade domkapitlet förutsett, att lånets slutamortering på nu gällande vilkor omöjligen kunde verkställas, men likväl hoppats att kunna fortsätta dermed, till dess halfva lånet blifvit inbetaladt. Man hade därför eftersatt behöfliga reparationer, så länge det möjligen kunnat ske, ja, kanske i vissa fall längre, än lämpligt varit, hvaraf följderna naturligen blifvit den, att de summor, som under de närmaste åren måste för sådana ändamål användas, komme att blifva betydligt större än motsvarande utgifter under föregående år. Af denna anledning hade domkapitlet ifrågasatt, att å det nya lånet vissa räntefrihetsår måtte medgifvas, äfvensom att annuiteten blefve ställd något lägre, än fullmäktige föreslagit. Med den annuitet, som hittills å lånet erlagts, ville det synas, som om staten intill denna tid derå ingenting förlorat, och med afseende derpå, att räntesatserna numera i allmänhet vore lägre, än då lånet för trettio år sedan beviljades, torde räntans bestämmande till tre procent i stället för såsom nu till fyra procent ej heller vålla någon förlust, ett förhållande, hvarå likväl, då frågan, såsom i förevarande fall, gälde tillgodoseende af ett statsbehof, något afgörande afseende icke syntes böra fästas.

Fullmäktige hade föreslagit amorteringsprocenten till en half procent och annuitetens belopp till nio hundra nittio kronor. Utom det att äfven

ett mindre belopp i de trångmål, som utan tvifvel skulle komma att uppstå, icke borde lemnas utan afseende, hade domkapitlet härjemte uppmärksammat, att genom en så låg amorteringsprocent tiden för lånets slutbetalning skulle framflyttas omkring femtiosex år. I förmodan, att lika länge svårigheter skulle möta för domkapitlet att fullgöra detsamma åliggande förbindelser, och ehuru frågan företrädesvis gälde kommande generationer, kunde domkapitlet icke underlåta att uttala sin önskan, att den besvärande belägenhet, i hvilken Kalmar läroverks styrelse i nämnda hänseende komme att befinna sig, måtte så snart som möjligt undanrödjäs, och att därför amorteringsprocenten måtte sättas högre, än fullmäktige föreslagit, hvarjemte domkapitlet förnyade sin hemställan om proposition till Riksdagen af det innehåll, domkapitlet föreslagit i skrifvelsen af den 9 februari 1898.

Hvad domkapitlet i frågan andragit syntes departementschefen ådagalägga behovet deraf, att annuiteten å Kalmar läroverks byggnadslån i väsentlig mån sänkes. Att härutinnan gå längre, än hvad fullmäktige i riksgäldskontoret föreslagit, ansåge sig departementschefen likväl ej för närvarande böra tillstyrka. Genom nämnda förslag skulle i allt fall den årliga utgiften för lånet minskas från 2,000 kronor till 990 kronor eller med 1,010 kronor.

På grund af hvad till statsrådsprotokollet sålunda blifvit anfördt hemställer utskottet,

att Kongl. Maj:ts förevarande framställning må vinna Riksdagens bifall.

Stockholm den 28 april 1899.

På statsutskottets vägnar:

CHR. LUNDEBERG.
